SADDHARMA

MEDEDELINGBLAD VAN DE
STICHTING NEDERLANDS BUDDHISTISCH CENTRUM

ER IS NOCH BESTAAN NOCH NIET-BESTAAN

Tatra astitā vā nāstitā vā na vidyate

In het vierde boek (Saḷāyatana-vagga) van de Saṃyutta-Nikâya - "a relative early Hînayâna work" (Teresina Rowell) - wordt een interessant gesprek weergegeven tussen de Buddha en een rondtrekkende askeet, Vacchagotta geheten. Vacchagotta vraagt de Buddha: "is er een zelf?". De Buddha geeft geen antwoord. Dan vraagt Vacchagotta: "is er geen zelf?. Maar ook op die vraag geeft de Buddha geen antwoord en blijft zwijgen. Daarop gaat Vacchagotta weg.

Ânanda, die blijkbaar bij dit gesprek aanwezig was, vraagt echter aan de Verhevene waarom hij de vragen van de askeet Vacchagotta niet beantwoord heeft. De Buddha antwoordt dan - en ik laat nu de vertaling volgen van F.L. Woodward - :

"If, Ânanda, when asked by the Wanderer: "Is there a self?" I had replied to him: "There is a self," then, Ânanda, that would be siding with the recluses and brahmins who are eternalists.

But if, Ânanda, when asked: "Is there not a self?" I had replied that it does not exist, that, Ânanda, would be siding with those recluses and brahmins who are annihilationists.

Again, Ânanda, when asked by the Wanderer: "Is there a self?" had I replied that there is, would my reply be in accordance with the knowledge that all things are impermanent (sabbe dhammâ anattâ 'ti)?"

"Surely not, lord."

"Again, Ânanda, when asked by Vacchagotta the Wanderer: "Is there not a self?" had I replied that there is not, it would have been more bewilderment for the bewildered Vacchagotta. For he would have said: "Formerly indeed I had a self, but nog I have not any more." "

The Book of the Kindred Sayings
(Saṃyutta-Nikâya), Part IV, XLIV, 10. 5-8
translated by F.L. Woodward, London, 1956

BOEKBESPREKING

ER IS GEEN ZELF - Boeddha's boodschap van het geluk.

Ingeleid en vertaald uit het Pali door dr. Tonny Kurpershoek-Scherft met een voorwoord van prof. dr. J. Ensink.

Uitgegeven door N. Kluwer N.V. te Deventer (1970) in de Oriënt-serie; prijs *f* 10.-

---

Graag voldoe ik aan het verzoek van onze voorzitter bovengenoemd boekje van onze penningmeesteresse onder uw aandacht te brengen. We kunnen namelijk erg blij zijn met deze kleine bloemlezing uit de pâli-litteratuur, "de eerste directe vertaling van het pâli in het nederlands die afzonderlijk in druk verschijnt", zoals prof. Ensink in zijn voorwoord zegt. Het proefschrift dat Maria E. Lulius van Goor op 25 juni 1915 in Leiden verdedigde "De buddhistische non - geschetst naar gegevens der Pâli-litteratuur" geeft overigens ook een schat aan directe vertaling, maar deze publicatie is niet zo bekend en nog slechts sporadisch antiquarisch verkrijgbaar.

Litteratuur over het buddhisme is in nederland nog zeer schaars, zulks in tegenstelling tot frankrijk, duitsland en engeland, waar relatief zeer veel wordt gepubliceerd, zowel studiën als vertalingen en over het algemeen van uitstekend niveau. Voor hen die niet of niet zo gemakkelijk toegang hebben tot deze buitenlandse litteratuur is deze eerstehands vertaling van mevrouw Kurpershoek wel bijzonder welkom. "De grote weg naar het Licht" (Amsterdam, 1955) van dr. J. Ensink is vertaald uit het sanskrit en geeft "een keuze uit de litteratuur van het mahâyâna-buddhisme". Deze prachtige bloemlezing is helaas reeds enkele jaren geheel uitverkocht.

Het is natuurlijk onmogelijk ook maat bij benadering uit de volledige Pâli-canon (die in de Nava Nâlandâ uitgave (van 1956) 41 lijvige delen omvat) een werkelijk representatieve keuze te maken op slechts 100 pagina's. Niettemin is mevrouw Kurpershoek er naar mijn mening in geslaagd enkele karakteristieke gedeelten bijeen te brengen, die zeker een eerste indruk kunnen geven van de rijkdom naar vorm en inhoud van deze oudste buddhistische litteratuur gecanoniseers door de theravâda (= de belangrijkste secte van het hînayâna), alsmede enkele fragmenten uit het niet-canonieke Milinda-pañha. Het is in dit verband misschien interessant te vermelden dat koning Vaṭṭagâmani van Ceylon omstreeks 80 vóór Chr. (dus eerst na bijna 4 eeuwen mondelinge overlevering!) opdracht gaf de gehele mondeling overgeleverde pâli-litteratuur - het resultaat van wat Junjiro Takakusu noemt "an imperfect transmission" - op te schrijven in singhalees schrift.

Als u het boekje van mevrouw Kurpershoek nog niet heeft, moet u beslist kopen. Ik kan het niet anders dan van ganser harte bij u aanbevelen. Ook de zeer persoon-

lijke inleiding van de schrijfster is zeer de moeite waard.
Toch heb ik wel een aantal kritische opmerkingen, waarvan ik er u enkele zal noemen. Ik blijf het jammer vinden dat de uitgever ook in deze uitgave weer niet de druktechnische geringe moeite neemt een wetenschappelijk verantwoorde spelling te geven van de pâli termen, uitdrukkingen en eigennamen. Voor het sanskrit en het pâli is een uniforme, internationaal geaccepteerde translitteratie tegenwoordig algemeen gebruikelijk, waarvoor slechts enkele extra diacritische tekens noodzakelijk zijn. Ook in de pas verschenen nederlandse vertaling van Edward Conze's "Buddhism; its essence and development" bij het Spectrum te Utrecht, 1970, AULA-pocket nr 452, zijn alle termen, eigennamen etc. in de gebruikelijke, wetenschappelijke translitteratie weergegeven. Een poging tot een fonetische transcriptie lijkt een vereenvoudiging, die tegemoet komt aan de gemiddelde lezer, maar is het in feite beslist niet en bovendien - althans naar mijn ervaring - erg onprettig om te lezen.
Verder is er - dacht ik - met het grammaticale geslacht van enkele woorden soms willekeurig omgesprongen; ik zeg niet onjuist, omdat in vele gevallen een dubbel geslacht (manlijk/onzijdig) mogelijk is, bijvoorbeeld <u>de</u> en <u>het</u> (Vinaya-) piṭaka; maar <u>de</u> Dhammapada ben ik nooit tegengekomen. Ook ir. J.A. Blok schrijft in zijn Woorden van den Boeddha" (overigens een secundaire vertaling) terecht <u>het</u> Dhammapada. Tenslotte ware het prettig geweest te vermelden (want niet iedereen kan geacht worden het te weten), dat de fraaie afbeelding op het stofomslag de predikende Buddha van Sârnâth voorstelt, Gupta-stijl, 5e eeuw na Chr.
Ik heb slechts éên ernstig bezwaar, maar dat geldt niet het boekje maar de hoofdtitel : ER IS GEEN ZELF.
Voor de kritische lezer is deze titel onjuist, voor de niet-kritische lezer misleidend. Ter illustratie van de juistheid van mijn bewering laat ik hier enkele uitspraken volgen van meer 'gezaghebbende' zijde.

> "The Buddha never taught that the self 'is not', but only that 'it cannot be apprehended'", aldus Edw. Conze in BUDDHIST THOUGHT IN INDIA, London, 1962, p. 39.
>
> Theodor Stcherbatsky (1866-1942) zegt in THE CENTRAL CONCEPTION OF BUDDHISM (editie Calcutta, 1956, p. 22): "Buddhism never denied the existence of a personality, or a soul, in the empirical sense, it only maintained that it was no ultimate reality (not a dharma)".
>
> Tenslotte Lama Anagârika Govinda: "Der Buddha sagte niet 'es gibt keine Seele', nur 'es gibt keine ewige, unveränderliche Seele'". (Zie ook het artikel van Govinda in het eerste nummer van SADDHARMA, mei 1968).

Als 'locus standi' wil ik graag verwijzen naar de passage uit de Saṃyutta-Nikâya (XLIV.10), waaruit klaar en duidelijk blijkt dat men volgens de Buddha niet kan zeggen 'er is een zelf', maar evenmin 'er is geen zelf'.

De anatta-vâda (de leer van het niet-zelf) is zeker de hoeksteen van het buddhisme, de kerngedachte die vrijwel alle buddhistische scholen en richtingen, zowel hînayâna als mahâyâna, zien als het meest unieke van Buddha's leer. Maar het is onjuist (gesteld dat het waar zou zijn, wat niet het geval is!) apodictisch te poneren "er is geen zelf', en dit dan te beschouwen als 'Buddha's boodschap van het geluk'.

Om een simpel voorbeeld te geven. Benzine is voor het functioneren van een benzinemotor zoals in de meeste auto's gebruikelijk van onmisbaar belang, maar daarmee is deze brandstof niet de werkelijke bestemming van de motor geworden. De bestemming van een automotor is de auto als vervoermiddel geschikt en bruikbaar te maken. Mutatis mutandis: het geluk van Buddha's boodschap is niet dat er geen zelf is (afgezien van de onjuistheid van die bewering), maar de anattâleer recht verstaan is functioneel noodzakelijk om het voertuig, het vehikel van de leer (i.c. de Boodschap) operationeel te maken, namelijk de verlossing van het lijden te realiseren. "Slechts één ding, o monniken, leer ik u, zowel vroeger als nu, het lijden en de vernietiging van het lijden".

Dit is de essentie, dit is het geluk van Buddha's boodschap.

Rev. Peter van der Beek a.m.m.

SADDHARMA

Uitgave van de Stichting Nederlands Buddhistisch Centrum

Secretariaat: Klaproosstraat 28, Zwijndrecht

Penningmeester: Mevr. dr. A.C.M. Kurpershoek-Scherft
Bornsestraat 61, Hengelo
Postgiro 1520022